SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 50/2022-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [redacted] proti postupu a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Tdo/47/2021 z 12. augusta 2021, rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 5To/37/2020 zo 7. mája 2020 a rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 5T/75/2018 zo 16. januára 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Skutkový stav veci

1. Z ústavnej sťažnosti doručenej ústavnému súdu 6. októbra 2021 vyplýva, že napadnutým rozsudkom okresného súdu bol sťažovateľ uznaný vinným zo zločinu vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. a) a b) Trestného zákona (ďalej len „TZ“) s poukazom na § 138 písm. b) a § 139 ods. 1 písm. c) a e) TZ, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 5 rokov. Skutok, ktorý spáchal sťažovateľ, bol založený na opakovaných návštevách starej mamy sťažovateľa v jej byte pod rôznymi zámienkami, kde jej sťažovateľ nadával a následne ju pod hrozbou násilia nútil, aby mu vydala peniaze, čo z obavy o svoj život, ale aj o život svojej dcéry aj urobila.

2. Krajský súd ústavnou sťažnosťou napadnutým rozsudkom zrušil rozsudok okresného súdu v časti výroku o treste a sťažovateľovi uložil trest odňatia slobody vo výmere 7 rokov.

3. Je potrebné uviesť, že tomuto rozsudku predchádzalo konanie pred najvyšším súdom, ktorý rozsudkom č. k. 6Tdo/77/2019 z 25. marca 2020 deklaroval porušenie práva sťažovateľa rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 3To/14/2019 z 19. marca 2019 v ustanovení § 31 ods. 4 Trestného poriadku (ďalej len „TP“). Najvyšší súd tento rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu.

4. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, ktoré najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol podľa § 382 písm. c) TP.

II.
Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ poukazuje na nevykonanie ním navrhovanej konfrontácie podľa § 125 TP, namieta právnu kvalifikáciu skutku a prísnosť trestu, v obžalobe bol spomenutý aj iný trestný čin, resp. predošlé odsúdenie, nesprávne a nezákonne formulovaná skutková veta a absentujú úvahy súdu pri hodnotení dôkazov. Súd tiež neprihliadol na jeho argumenty.

6. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. októbra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 2 ods. 2, na právnu pomoc v konaní pred súdmi podľa čl. 47 ods. 2, čl. 50 ods. 3 a čl. 51 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, 2 a 3 písm. d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 36, čl. 37, čl. 40 ods. 2 a 5 a čl. 41 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd. Sťažovateľ navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutia a vrátiť vec na ďalšie prerokovanie a rozhodnutie. Tiež navrhuje, aby ústavný súd oslobodil sťažovateľa spod obžaloby a priznal primerané finančné zadosťučinenie, rovnako žiada, aby mu ústavný súd v konaní ustanovil právneho zástupcu.

III.
Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa okresným súdom:

7. Ústavný súd v danej súvislosti poukazuje na čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

8. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd preto automaticky nezakladá aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany tých základných práv alebo slobôd, porušenie ktorých namieta, sa mohol sťažovateľ domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

9. Uvedený princíp subsidiarity bol rovnako premietnutý aj do § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZUS“), v zmysle ktorého ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

10. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh je zrejmé, že napadnutý rozsudok okresného súdu bol predmetom konania pred krajským súdom na základe odvolania sťažovateľa a prokurátora. Pre rozhodnutie ústavného súdu v danej časti je teda podstatné, že napadnutý rozsudok okresného súdu mohol byť a aj bol podrobený prieskumu zo strany odvolacieho krajského súdu. Uvedená skutočnosť tak opodstatňujú záver o nedostatku právomoci ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti, a v tejto časti ju preto odmietol [§ 56 ods. 2 písm. a) ZUS].

III.2. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa krajským súdom:

11. Sťažovateľ prostredníctvom ústavnej sťažnosti rovnako napadol aj rozsudok krajského súdu. V tejto súvislosti ústavný súd v súlade so svojou stabilnou judikatúrou konštatuje, že vo veciach, ktoré patria do právomoci všeobecných súdov, nie je alternatívnou ani mimoriadnou (resp. ďalšou) opravnou inštanciou (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, IV. ÚS 339/2013). Za danej situácie preto neexistuje relevantný dôvod na to, aby ústavný súd preskúmaval napadnuté rozhodnutie krajského súdu ako odvolacieho súdu v kontexte argumentácie sťažovateľa, ktorá už bola predmetom prieskumu zo strany dovolacieho súdu, ktorého právomoc vzhľadom na dovolacie dôvody predchádzala právomoci ústavného súdu.

12. Uvedené skutočnosti opodstatňujú rovnaký záver ako v časti III.1 o nedostatku právomoci ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti aj v tejto časti. Z uvedeného dôvodu došlo v tejto časti taktiež k odmietnutiu ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) ZUS.

III.3. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa najvyšším súdom:

13. Ústavný súd si vlastným šetrením zabezpečil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, ktorý na neverejnom zasadnutí konanom 12. augusta 2021 podľa § 382 písm. c) TP odmietol dovolanie sťažovateľa.

14. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, keď napadnutým postupom alebo napadnutým rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú preto možno považovať ústavnú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07, I. ÚS 348/2019). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, IV. ÚS 62/08, I. ÚS 165/2015).

15. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta nevykonanie ním navrhovanej konfrontácie s poškodenou (starou mamou). Najvyšší súd k nevykonaniu konfrontácie uviedol: *«Vo vzťahu k obvineným namietanému nevykonaniu ním navrhovaného dôkazu v podobe konfrontácie medzi ním a poškodenou Z. P. najvyšší súd uvádza, že z obsahu predloženého spisového materiálu zistil, že obvinený uvedenú skutočnosť nenamietal najneskôr pred odvolacím súdom, hoci mu musela byť známa už v pôvodnom konaní, čím nie je splnená podmienka tzv. predchádzajúcej výtky. Z uvedeného dôvodu sa ňou dovolací súd s poukazom na § 371 ods. 4 Tr. por. zaoberať nemohol. Aj napriek zrejmému nesplneniu obligatórnej zákonnej podmienky dovolací súd „nad rozsah svojej povinnosti" poukazuje na znenie ustanovenia § 125 ods. 5 Tr. por., v zmysle ktorého je realizácia konfrontácie v prípade svedka, na ktorom bol spáchaný trestný čin násilím alebo hrozbou násilia, ak hrozí nebezpečenstvo spôsobenia druhotnej viktimizácie alebo opakovanej viktimizácie, najmä s ohľadom na vek, pohlavie, sexuálnu orientáciu, rasu, národnosť, náboženské vyznanie, rozumovú vyspelosť alebo na vzťah k páchateľovi trestného činu alebo závislosti na ňom obmedzená. Vzhľadom na skutočnosť, že konanie páchateľa spočívalo v tom, že poškodenú Z. P. hrozbou násilia so slovami „Ak mi nedáš peniaze, zabijem ťa, všetkých zabijem" opakovane nútil, aby mu vydala peniaze, najvyšší súd nemal pochybnosti o tom, že v danom prípade neboli splnené podmienky pre vykonanie konfrontácie medzi obvineným a poškodenou, a preto jej nevykonaním nemohlo dôjsť k porušeniu práva obvineného na obhajobu.»*

16. K námietke prísnosti trestu najvyšší súd uviedol, že *„V súvislosti s námietkou obvineného, že súdy súčasne prihliadli na priťažujúcu okolnosť podľa § 37 písm. m) Tr. zák. a zároveň aplikovali § 38 ods. 5 Tr. zák. najvyšší súd poukazuje na rozsudok krajského súdu, ktorým došlo k zrušeniu rozhodnutia prvostupňového súdu vo výroku o treste a ktorým krajský súd uložil obvinenému trest odňatia slobody výlučne podľa § 189 ods. 2 Tr. zák. s použitím § 38 ods. 5 Tr. zák. v rámci takto upravenej trestnej sadzby v rozmedzí od sedem do desať rokov (zvýšenie dolnej hranice zákonom stanovenej trestnej sadzby o jednu polovicu), bez použitia priťažujúcej okolnosti podľa § 37 písm. m) Tr. zák., zdôrazniac, že zvýšenie zákonom ustanovenej dolnej hranice trestnej sadzby o polovicu v zmysle § 38 ods. 5 Tr. zák. automaticky vylučuje použitie ustanovenia § 38 ods. 4 Tr. zák., a to aj v prípade, ak by súčasne prevažoval pomer priťažujúcich okolností nad poľahčujúcimi okolnosťami. Z uvedeného dôvodu vyhodnotil najvyšší súd aj túto námietku obvineného ako neodôvodnenú.".*

17. Sťažovateľ namieta aj nesprávnu právnu kvalifikáciu skutku podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. b) TZ s poukazom na § 139 ods. 1 písm. c) a e) TZ, argumentujúc, že v prejednávanej veci nebola preukázaná subjektívna súvislosť vyžadovaná podľa § 139 ods. 2 TZ. Najvyšší súd k tejto námietke uviedol, že *«... sa stotožňuje s argumentáciou obvineného, že naplnenie kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu vydierania podľa § 189 ods. 2 písm. b) Tr. zák., t. j. že čin bol spáchaný na chránenej osobe, nemožno vyvodzovať iba zo samotného veku, resp. postavenia poškodenej osoby v čase spáchania skutku, ale zároveň sa kumulatívne vyžaduje splnenie podmienky ustanovenej v § 139 ods. 2 Tr. zák., a to, že trestný čin musí byť bezpodmienečne spáchaný práve v súvislosti s postavením, stavom alebo vekom chránenej osoby (k uvedenému bližšie pozri rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 117/2014)... Pokiaľ ide o prejednávanú vec, obvinený sa v danom prípade dopustil vydierania vo vzťahu ku svojej starej mame, ktorú opakovane pod hrozbou násilia*

nútil, aby mu vydala peniaze, ktorá z obavy o svoj život, ale aj o život svojej dcéry D. E., matky obvineného, ktorá bola tiež predmetom jeho vyhrážok, takto konala a peniaze mu v rámci svojich finančných možností vždy vydala. Podľa názoru najvyššieho súdu je v danom prípade vedomosť obvineného o vyššom veku poškodenej a prirodzene aj o tom, že ide o blízku osobu (starú mamu), nespochybniteľná... V prípade poškodenej ide o osobu, ktorú obvinený dobre poznal, keďže išlo o jeho starú mamu. Z výpovedí poškodenej zároveň vyplýva, že obvinenému v minulosti opakovane poskytla peniaze, keďže jej ho bolo ľúto, čo bolo umocnené citovým zainteresovaním, ktoré spravidla plynie z príbuzenského puta medzi starým rodičom a vnúčaťom. Možno preto predpokladať, že obvinený prirodzene očakával zníženú mieru, resp. schopnosť adekvátneho a účinného odporu zo strany poškodenej (vzhľadom na príbuzenský vzťah a vyšší vek). Zároveň nemožno opomenúť tú skutočnosť, že obvinený sa obdobného konania (nebezpečného vyhrážania) dopustil aj vo vzťahu k druhej starej mame (za čo bol právoplatne odsúdený), čo podľa názoru najvyššieho súdu jednoznačne svedčí o tom, že obvinený si vyberá takpovediac „ľahšie" obete v rámci rodiny, ktorými osoby vyššieho veku bezpochyby sú... Práve vyššie uvedené skutočnosti a spôsob konania obvineného (hrozba násilia, ktoré malo byť namierené nielen voči poškodenej, ale aj voči jej dcére) vo vzájomnej súvzťažnosti so skutočnosťou, že obvinený preukázateľne disponoval vedomosťou o veku poškodenej (v čase spáchania skutku bola poškodená vo veku sedemdesiatdva rokov), podľa názoru najvyššieho súdu jednoznačne odôvodňuje záver, že motivačným faktorom, ktorý založil alebo podporil vôľovú zložku, resp. rozhodnutie obvineného smerujúce k spáchaniu trestného činu, boli práve uvedené aspekty vzťahujúce sa k osobe poškodenej.».

18. Ďalšia sťažnostná námietka sa týka neuvedenia presného miesta a času v skutkovej vete obžaloby, ako aj zahrnutie predošlého odsúdenia sťažovateľa. K tejto námietke najvyšší súd uviedol: *«Ako neodôvodnenú vyhodnotil najvyšší súd taktiež námietku obvineného týkajúcu sa doplnenia predchádzajúceho odsúdenia do skutkovej vety obžaloby, resp. výrokovej časti odôvodnenia rozsudku okresného súdu. Najvyšší súd v predmetnom kontexte uvádza, že hoci presná špecifikácia predchádzajúceho odsúdenia nepredstavuje v danom prípade obligatórnu súčasť skutkovej vety, a to aj s poukazom na závery vyplývajúce zo stanoviska trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 10. júna 2019, Tpj 26/2019, na zjednotenie výkladu a aplikácie ustanovení § 163 ods. 3 a § 165 ods. 1 Trestného poriadku, v ktorom bolo konštatované, že „Skutočnosti bez kvalifikačnej relevancie, vyvolávajúce použitie ustanovenia všeobecnej časti Trestného zákona, ktoré len upravuje hranice trestnej sadzby priradenej ku kvalifikačne použitému ustanoveniu osobitnej časti Trestného zákona (§ 38 ods. 3 až 6, § 41 ods. 2 samostatne alebo v spojení s § 42 ods. 1, § 61 ods. 3 a 6 Trestného zákona), nie sú súčasťou skutkovej vety výroku odsudzujúceho rozsudku. Dotknuté ustanovenia sa uvádzajú (označujú) vo výroku o treste v zmysle § 165 ods. 1 Trestného poriadku („s uvedením zákonných ustanovení, podľa ktorých bol trest uložený"),... zároveň dodáva, že rozhodujúcou v prejednávanej veci je tá skutočnosť, že doplnením predchádzajúceho odsúdenia obvineného rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica z 13. augusta 2010, sp. zn. 6T/80/2010 do skutkovej vety obžaloby nedošlo k porušeniu § 234 ods. 2 Tr. por., nakoľko v jej dôsledku nedošlo k zmene totožnosti skutku, ktorá ostala zachovaná, keďže ostala zachovaná totožnosť konania, ako aj následku...Vo všeobecnosti možno konštatovať, že jednou z hlavných náležitostí výrokovej časti rozsudku je skutková veta, ktorej zmyslom je zachytiť skutok ako jav vo vonkajšom svete, ktorý sa stal. Skutok je potrebné*

vymedziť tým, že sa uvedie konanie, následok, miesto, čas a podľa okolností ďalšie náležitosti, ako rozsah vzniknutého následku, označenie poškodenej osoby, spôsob spáchania skutku, pohnútka spáchania činu a príp. iné skutočnosti, ktoré skutok charakterizujú takým spôsobom, aby nemohol byť zamenený s iným, resp. tak, aby z jednotlivých skutkových okolností bolo zrejmé naplnenie všetkých znakov skutkovej podstaty trestného činu. Pokiaľ ide o špecifikáciu času spáchania skutku, tento nemusí byť stanovený konkrétnym dátumom. V prípade, ak ho nie je možné presne stanoviť, postačuje uvedenie časového obdobia, v ktorom sa malo konanie uskutočniť tak, ako tomu bolo v prejednávanom prípade.»

19. Sťažovateľ tiež namietal, že súdy neprihliadli na okolnosť, že sťažovateľ sa v januári 2018 nenachádzal na území Slovenskej republiky, čo bolo preukázané dôkazmi – fotografie z dovolenky a vyjadrenie dopravnej spoločnosti.

20. Ústavný súd na základe vlastného šetrenia si vyžiadal rozsudok okresného súdu, kde na strane 8 tohto rozsudku je uvedené, že *„Z uvedených dôkazov mal súd na hlavnom pojednávaní za preukázané, že obžalovaný spáchal kvalifikovaný zločin vydierania, o čom svedčia výpovede svedkov ako aj poškodenej. Svedkyňa* [redacted] *a predovšetkým poškodená* [redacted] *podrobne popísali skutok. V ich výpovediach neboli zistené zásadné rozpory, menšie rozpory boli zistené len ohľadne presného času posledného útoku na poškodenú, čo ale súd nepovažoval za podstatné, pretože je evidentné, že daný skutok spáchal obžalovaný a páchal ho po dlhšiu dobu, pričom jeho posledné konanie tvorilo len súčasť dlhotrvajúceho pokračovacieho trestného činu.“.*

21. Ústavný súd súhlasí so sťažovateľom, že predmetný rozsudok okresného súdu neobsahuje vysporiadanie sa s argumentáciou sťažovateľa o pobyte v zahraničí v januári 2018, avšak z už uvedeného je zrejmé, že sťažovateľ sa dopustil pokračovacieho trestného činu vydierania spôsobom tzv. čiastkových útokov. Z uvedeného vyplýva, že skutočnosť, že sa sťažovateľ nenachádzal na území Slovenskej republiky v inkriminovanom čase, t. j. v januári 2018, nemení nič na skutočnosti, že sťažovateľ predmetný skutok spáchal aj mimo tohto namietaného obdobia.

22. Ústavná sťažnosť sťažovateľa je za opísaných okolností vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu založená na dôvodoch, ktoré plne odôvodňujú jej kvalifikovanie ako zjavne neopodstatnenej, čo ústavný súd viedlo k jej odmietnutiu podľa § 56 ods. 2 písm. g) ZUS.

III.4. K návrhu na ustanovenie právneho zástupcu:

23. Sťažovateľ žiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

24. Predpokladom pre vyhovenie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu je kumulatívne splnenie troch podmienok:
a) existencia žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu,
b) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť a to, že
c) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

25. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak je okrem iného daná právomoc ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti a ústavná sťažnosť nie je ani zjavne neopodstatnená.

26. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že v danej veci nie je daná jeho právomoc, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, uvedený

záver zároveň znamená, že v danej veci ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda nie je splnený jeden z predpokladov pre vyhovenie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd preto konštatuje, že sťažovateľ nesplnil podmienky na ustanovenie advokáta. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. b) ZUS odmietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. januára 2022

Peter Straka
predseda senátu